

Zgodnja DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi pol, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 40 kr., za četrtletje 1 gld. 30 kr.
V tiskarnici sprejemana na leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrtletje 1 gold.; ako zadere na ta dan praznik izide Danica dan poprej.

Tečaj XXVI.

V Ljubljani 14. listopada 1873.

List 46.

Sv. Uršula.

Igra v enem djanji.

Atila, kralj Hunski. Lizán, njegov poročnik. Več hunskih vojakov in trinogov. Sv. Uršula Velika truma njenih tovaršic in mučencev.

Izročilo.

Življenjebral sem tvoje, o devica!
Sercé se vname, misel me navdá,
O Uršula, preserčna mučenica,
Nevesta vredna Jezu-Kristusa!
Da naj slavim te v verstah kratke drame:
Zató pa ti v nebesih prosi za me.

Navdihni mi, devica, misli blage,
Sercé še mlačno mi v ljubezni vžgi,
Da bom goreč slavil vas, duše drage,
Ki dale ste življenje, dale kri,
Da ste prejele slavo neminljivo,
Deviško krono večno, nezvenljivo.

Naj délce to Bogú bo, tebi v slavo
In tisučerih zvoljenih družic!
Oj, da imel le bi pri vas veljavo
Ta mali šopek pesniških cvetic,
Da ko bo pevcu zadnja ura bila,
Mu sveta Uršula bi pomoč sprosila!

Odgernejo naj slavni se prizori
Junaštva tvojega, o Uršula!
Za mehki svet naj bodo zgledni vzori,
In svit za pot, ki pelje do nebá,
Kjer vživaš ti in tvoje tovaršice
Za britke muke večne veselice.

Oj, sprejmi toraj moje izročilo,
In pevcu svete čuti v serce vlij,
Junaštvo svoje z družbo serčno milo
Potem občinstvu vernemu odkrij,
Da ceni vrednost lepega devištva,
Preslavlja smert junakinj mučeništva!

Pervi prizor.

Soba v hiši. precej oddaljena od mesta Kolonije (kjer so bile mučene sv. Uršula in tovaršice.)

Atila

serdit in zamišljen koraka po sobi.

Da jaz sem bil premagan, to me grize;
Šalona*) Atila ne zabi več!
A kmalo zopet s kervjo napoji se
Pri Šalonu osramoteni meč. —

*) Šalon (Chalons), mesto na Francoskem, kjer je Atila vojsko sgubil.

Terpeti res ne morem gerde lise:
Premagan Atila — je ogenj žgeč!
Prisegam tu osveto vsem zemljanom;
Posebno pa sovražnikom kristjanom!

Razdjal, končal za mestom bodem mesto,
V potócih tekla bo keršanska kri,
Naredil z mečem si in z ognjem cesto
Do Rima bom — to malo me skerbí!
Vojsko imam prehrabro, vselej zvesto,
Ki sile se še take ne boji:
Uklanjajo se kmalo mi narodi,
Ki v severu so ino na zahodi.

(Pogleda proti oknu.)

Že kaže plamen se iz Kolonije,
Premage mojih je dokaz le-tó;
Kakó radujem se že zdaj morije,
Že čutijo osveto tam gorkó! —
(Poslušá.)

Obupno ljudstvo, — dobro čujem — vpije,
Obilna moči kri — to vém — zemljó. —
In zdaj — po stópnicah kdo sem potuje?..
Poróčnik moj, da to mi pojasnuje.

Drugi prizor.

Atila. Poročnik.

Poročnik.

(se prikloni.)

Kralj čuj! — že mesto vse je v razvalinah,
In: „Slava Atilu!“ vesel odmev
Razširja se v ognjenih podertinah.
Veliko, kralj — al' kdo bo vse preštel? —
Zajetih je kristjanov po ravninah,
Enajst je tisuč samih krasnih dév;
Kaj nam z vsem je blagom zdaj storiti?
Povelja daj, vladar moj preslaviti!

Atila.

Povej vojakom, da jim za plačilo
Junaštva rop zdaj celi prepustim:
Zlató, srebró, al kar bi utegnilo
Služiti v radost, vse to priželim;
In kar se tiče vjetih dév število,
V oblasti in v jetništvu so za vsim,
Ko sužnje ženstvo morajo vam biti;
Če ne, jih smete z mečem pomoriti.

Pa stoj! došel bom kmalo na bojišče,
Osode njih odločil bodem sam,
Pri meni krist naj milosti ne išče,
Osveto jaz prestrašno že poznám.

Tud' devam meč bo kazal prizorišče
Kervavo, ak voljno ne služ'o nam!
Strebiti čem keršanski rod iz zemlje,
Prisegam, da! pri častnem meču tó-m-le.

(Udari po meču, porečnik odide.)

Tretji prizor.

Vsa razdjana okolica, V ogradi keršanski jetnički svezani. Med njimi sv. Uršula in tovaršice v belih oblačilih, v serčni radosti, neprostranske. Straža okrog njih. — Device pojó v nebo obrnjene.

Vai v verige zakovani,
Strašne smerti čakamo;
Stoj, o Jezus! nam na strani,
V tebe vai zaupamo!

Slava tebi, Ženin mili,
Da si vredne storil nas,
Po mučenstva britki sili
Te ljubiti večni čas.

Ti ovčice blagoslov,
Ti pogúm in meč nam daj,
Da dospemo v Sijon novi,
Gori v večno srečni raj!

Četrti prizor.

Častitljiv starček škof nastopi malo bolj na vzvišeno mesto, ter nagovori zbrano družbo:

Preljuba v Kristu, blaga družba moja!
Veliko skušnje je prišlo čez nas;
A slavne zmage ni bilo brez boja,
Zaslišite očetovski moj glas!
Nikar ne bojte divjega se roja,
Naj pred očmi vam bude rajski kras;
Za Jezusa če gremo v smert kervavo,
Sprejeli tam v nebesih bomo slavo.

Naj hujših muk ne smemo nič se bati:
Za zmago nam je Jezus smert prestal;
Kaj bi se mu ne hotli darovati,
Ko On za nas se je voljno dar'val?
Olpira nam se dvor nebeško-zlati —
Bo Jezus angeljem zapoved dal,
Ki bodo stali v boju naša na strani,
Da naših serc peklenški zmagaj ne rani.

(Obrnjen k devicam:)

Zato vas prosim, da ste stanovitne,
Ne vdajte groznim se sovražnikom!
Naméne njih so dušam pogubitne,
Ker serca njih nesramnosti so dom;
Načela naj nam bodo poglavitne,
Ki zdaj jih serčno izgovoril bom:
„Zvestoba večno Jezusu, Mariji;
Sovraštvo večno gréhu, hudobiji!“

(Konec nasl.)

Advent.

Advent je latinska beseda (adventus) in pomeni „prihod“. Čegav prihod? Prihod Gospoda našega Jezusa Kristusa.

Kolikér je ta prihod? Dvojin. Pervikrat je bil Zveličar prišel pred več kot osemnajst sto leti. Bil je štiri tisoče lét napovedovan po očakih in prerokih, poslednjič pa spočét od sv. Duha, rojen od Marije Device v Betlehemu, potem je učil, čudeže delal, dobrote skazoval, poslednjič pa terpel pod Poncijem Pilatom, na

križu umrl, od mrtvih vstal in v nebеса šel. Vse njegovo življenje je bilo polno čudežev, polno dobrot in milost. — Drugič pa pride Zveličar ob koncu sveta s veliko močjo in častjo sodit žive in mrtve.

Sedaj pa je Advent v keršanski Cerkvi pripravljanje na duhovni prihod Jezusa Kristusa v Svéti dan. Advent je Božičev predpraznik. Obhajal se je ta predprazniški čas že v prvih časih keršanstva. Advent se prične po zadnji nedelji po Binkostih in trpi do Božiča, 4 tedne.

Katoliška Cerkev ima z adventnim časom sklenjene imenitne namene. Odrešeno človeštvo naj v tem svetem času premišluje, v koliki nezmerni sužnjosti je bil človeški rod pred prihodom Zveličarjevim, kako potreba je bilo odrešenja, pa kolika neizrečena dobrota je odrešenje po Bogu Sinu za sedanje in prihodnje življenje. V adventnem času sv. Cerkev ljudi pripravlja na duhovni Zveličarjev prihod v naše serca, zato je adventni čas v resnici čas pokore, in pravi verniki se s spovedjo čistijo svojih grehov ter imajo potem o Božiču zares „vesele praznike“, kakor je navada si jih vošiti med seboj. Zato Cerkev v tem času tudi z višnjevo barvo v svojem oblačilu ob nedeljah razodeva čas zatajevanja, zapoveduje nekatere poste, prepoveduje očitne razveseljevanja in opominja k molitvi in drugim dobrim delom, s kakoršnjimi „se Gospodu pot pripravlja“. Prav pomenljivo je tudi, da Cerkev ravno z Adventom pričinja svoje cerkveno leto. Z evanĝelijem od poslednje sodbe s poslednjo nedeljo po Binkostih se konča cerkveno leto, in z evanĝelijem od poslednje sodbe se zopet prične prvo adventno nedeljo.

Nekdaj so Advent bolj s pridom in koristnostjo obhajali, kakor pa ga sedaj. Pričenjali so ga sv. Martina dan, in obnašali so se verni kakor v 40danskem postu; oistro so se postili in z gorečnostjo se očiščevali pogrškov. Zato je po samostanih še zdaj ta navada, in Cerkev vsim kristjanom naklada post in prepoveduje šumeče razveseljevanje, ženitve, plese itd.

Kaj tedaj je vernikom storiti, da bodo adventni čas sebi v zveličanje obračali? 1. Premišluj v tem času žalostni stan ljudi po odpadu od Boga z izvirnim grehom, njih strahovite zmote in pregrehe, ko so čedalje bolj Boga pozabljivali. Štirje tedni adventnega časa nas opominjajo na 4000 lét, ko so pravični stare zaveze goreče molili in zdihovaje pričakovali obljubljenega Odrešenika. Vesoljni svet je pokrivala tema nejevere in vsakterih zmót in pregréh, sklenjenih s pošastnim malikovanjem. 2. Premišluj sklepe Božje in móli neskončno usmiljenega Odrešenika, ki se je ponižal priti v solzno dolino nas odrešit. 3. Pripravlaj se na božične praznike z opuščanjem greha, zatiraj hude navade, obhajaj zvesto za ta čas zapovedani post, ogibaj se tacega šuma in veselice, ki posvečevanje tega časa odvrtačujejo in njegov namen zatirajo. 4. Ne pozabi zvesto opraviti adventne spovedi in sv. Obhajila. 5. Hodi pridno k „zornicam“, ki se obhajajo po vsih cerkvah zjutraj na vse zgodaj. Kakor zora izhaja pred solncem, tako je Marija kakor zgodnja danica prša pred našim pravim solncem, ki je Kristus Jezus, Gospod večne slave. 6. Moli tudi da bi za sv. Cerkev in za Pija IX. že skoraj pretekli žalostni advent sejanje sužnosti, in prišel božič boljših časov. —

Pripoveduje se, da tiranu v Tebenu, Arhiju po imenu, je bil prijatelj pismo pisal in ga je svaril pred njegovimi sovražniki. Poslanec ga je nagovoril, naj pismo precej bere, ker obsega tehtne reči. Arhija pa ni hotel, rekoč: „S tehtnimi rečmi se bom jutri pečal.“ V naslednji noči pa so ga sovražniki ubili. Tako se godi tudi marsikteremu grešniku. Bog pošilja pisma, s kterimi ljudi opominja k očiščevanju, k pokori. Take

pisma so tudi sveti časi, kakor je postavim Advent, v katerem Bog po svoji sv. Cerkvi grešnike še posebej k poboljšanju in k pokori kliče. Ne pozabi tedaj tega predbožičnega pisma brati in poslušati naukov, da ne bo prepozno.

Noci malikorarci.

Zviti so, zviti;
pa jim pod perste vidimo.

Iz naslednjega se bodo častiti bravci prav živo prepričali, po kakošnih zaničljivih potih hodijo tiste nezmožne reve, ki se zaganjajo v Kristusovo Cerkev.

„Učenostne zvijače darviniške šole.“ (Wissenschaftliche Kunstgriffe der darwinistischen Schule.) S tem napisom spis imajo „Stimmen aus Laach“ 1. majnika 1873. Kdor je ta spis pazljivo prebral, si vé pojasniti marsikako počenjanje sovražnikov sv. Cerkve, prepričal se je, kako tlačivci sv. vere vsih jezikov in narodov v ravno tisto šolo hodijo, ravno tisto orožje rabijo in se enako prederzno obnašajo, pa tudi kako prekanjeno išejo prilike, da bi s svojimi lažmi in zmotami ljudi zapeljali, in od resnice odvernili in jih čisto spačili in spridili.

Darvin sam se je celih 12 let pripravljal na svoje opičarstvo in delal je tako prekanjeno previdno in počasi, da so ga bili prehiteli že njegovi učenci, katerim je bil to reč popred razodel. Da bi se „inteligencija“ ne ustrašila sramotnega imena „opičarija“, „affentheorie“, je celo tuje ime dal svoji neslani bedariji, namreč: „Pitekoidentheorie“. (Laž pa le za kaki čas zmagoslovje obhaja, če se prinese tudi v zlati skledi; tako je tudi opičarstvo med učenimi pri vsem napenjanji zdaj že ob vso veljavo.)

Kakor ima n. pr. mavtarstvo po vsih krajih svoje skrivne delavce, tako je Darwin imel svoje ljudi, ki naj bi svet na njegovo novo iznajdbo pripravljali. Neki profesor je celo na opičje misijone hodil. (Tudi Ljubljana ni čisto ostala brez te „opičje sreče“; sej nekako stablo „inteligencije“ je za vse pripravljeno, samo da je zoper Cerkev, ko bi sicer bilo še tako avšasto!) Angleški narod, ki je v kulturi višej memo nemškega, ni bil tako „ponižen“ sluga opičarstva, kakor pa velik del nemške inteligencije. Čudno je, da „učeni svet“, ki se je z vsimi štirimi branil zoper vselej v katoliški Cerkvi bivajoče prepričanje papeževe nezmotljivosti v verskem uku, se je pa kakor v kazni svojega napuha ravno v tistem času podvergel nar bolj pokvečeni spakariji človeškega uma, ki si je je pod solncem mogoče misliti, namreč sramotni „opičarija“, in ustil se je „z novo blagovito dobo človeškega razcveta!“ Po opičarstvu, so upali, se bode „človekoljubna omika“ tako visoko povzdignila, da bodo revne in pokažene novorojence precej po rojstvu pokončevali, in da se jim to ne bo zdelo pošastno, ampak pametno! (Häckel str. 15.) Slepili so k temu, da po opičarstvu bode človeštvo k veliko višji stopnji omike dospelo, kakor pa „s cerkvenimi verami“, kakor jih imenujejo. To, so rekli, bi bila „naj viši zmaga, ki jo človeški duh doseči premore“; stotine stolic po Nemčiji bode modrost učilo! Tisučero perés je imelo vsak dan opraviti, da bi nauk razširili v učenih spisih; pa tudi po časnikih in knjižurah za ljudstvo. Toliko se hudobija za svojo reč peha, kadar v teorijo spravlja kako zoperversko sleparijo, če je sicer še tako brezglavna.

Pri tem pa marsikteri opičariji pervaškim „mojstrom“ ni o bili zadosti zvijačni, da bi bili gerdo in sramotno reč prav lepo in prijazno popisovali, ljudem le z lisičjo previdnostjo naj večji brezumnost v glavo cepili. Zato jih je skrajni levičar v opičariji, „Häckel“,

učil, kako naj se blinijo, kako naj ljudi goljufajo in od prave vere zapeljujejo k materijalizmu, panteizmu in enakim neverstvom. Kako se teh in enacih zvijačnih pravil tudi marsikteri tako imenovani „mladoslovenci“ ognjeno poprijemajo, bode razvidno iz naslednjih posnetkov. —

1. Naj prvo je to, pravi opičarski mojster svojim učencem, da mi svoj nauk (teorijo), to je, od nas na človeka raztegnjeno „natorno plemensko volitev“ išemo zavarovati pred sovražnim „materijalizmom“, ki ga mu nasproti postavljajo. K temu, pravi, pa nikakor ni treba tajiti, da je ta nauk v zvezi z opičarstvom. Ko se pa priznavamo k „materijalizmu“, pravi dalje, natanki razloček delamo med „prirodoslovnim“ in „etičnim“ ali „moralnim“ materijalizmom; prvega očitno sprejmemo, proti poslednjemu se ne le dolžno zavarujemo, temuč ga išemo tudi zvrčati na naše nasprotnike. (Kdor bere liberalne liste, na tanko vidi, kako zvijačno tiste napake, v katerih so sami zadolženi, zvrčajo na druge, n. pr. „Narod“.) Deržimo se tega razločka z vso resnobo, in tako nam ne bo težavno našemu materijalizmu vzeti vse ognjusnosti. Rečemo namreč, da „on prav za prav ne terdi nič družega, kakor da vse na svetu se godi po natornem potu, da vsak učin ima svoj vzrok in vsak vzrok svoj učin. Materijalizem tedaj da nad vesoljnost vsih nam znanih prikazen stavi vzročno-postavo, ali postavo, da vzrok in učin mora biti neogibno sklenjeno. Zaverže pa določno „vsako vero v čudeže“ in vsako kakoršno koli mišljijo o čeznatornih prigodkih.

To je nauk Häckelov, in kdor je bral zadnjič omenjeni škandalni spis v „Narodu“ o „materijalizmu“, se je prepričal, kako zvesto se ga tudi ta učenec derži.

Da bi vsacega človeka prepričali, kako po pravici čudeže zaveržejo, jih uči mojster, ob kratkem posneto tako le: Recite: Ta učeni materijalizem je že davno v vsem natornem znanstvu tako sploh sprejet in poterjen, da noben človek več ne dvomi, da le on sam ima prav.

„Govorite pa tako, da bo vsaki človek mislil, vi imate za vse dokaze v žepu, tudi takrat kadar reč le pogojno izrečete.“

Prav tanko in hudobno spredena zvijača je v tem, kako naj učenci tako imenovani „moralni materijalizem“ zvrčajo na svoje nasprotnike, to je, na klerikalce, na prave katoličane. P. pisujejo naj namreč najprej vso gnjusobo tega materijalizma, potlej naj pa rekó: Vi cerkveni kn-zi, papeži, vi hierarhični tirani ste taki itd. Dal je Häckel svojim „učencem“ prav besede na jezik, ktere naj rabijo pri svojem sleparjenju, in „Narodu“ se mora pripoznati, da je v svojem že znanem spisu, kar je le mogel, vse po besedi poslovenil plemenite zvijače „Häckelnove“. In ne mara zato, da bi se bolj „omikanega“ pokazal, jih je prodal za svoje! Rekel je med drugim: „Ta „pravi“ (moralni) materijalizem ne išče drugega cilja, nego naj bolj izbrano in rafinirano sladnost. On se valja v žalostni blodnji, da more le materijelno vživanje človeku pravo zadovoljnost dati, in ker te zadovoljnosti v nobenem načinu sladnosti najti ne more, spušča se tedaj medlé od ene do druge“....

Potem pravi, da takega materijalizma „ni najti pri takih prirodoslovcih in filozofih, katerih največje in najboljšje vživanje je duševno natoro vžitje in katerih najvišji cilj je spoznanje prirodnih zakonov“.

Kje pa je ta pošast etičnega materijalizma? Poslušajte!... „le v dvoranah in palačah cerkvenih knezov in pri vsih hinavcih, ki p. d. vnanjo krinko pobožnega bogočastja le hierarhično samosilje in tiranstvo in materijalno izseavanje svojih soderžavilavov želé. Nebrigajoči se za neizrečeno plemenitost tako imenovane „surove tvarine“ (materije)... oni v strašnih podobah baš materijalizmu služijo. Ne samo vsa zgodovina pa-

pežev z brezkončno versto grozovitih zločinov, nego tudi ostudna zgodovina ortodoksnih šeg pri raznih veroizpovedanjih nam dajejo zato mnogo dokazov". (Häckel str. 33 in 34.)

Häckel terdi, da vsa narava je le ena, večnim, železnim postavam podvržena (monistiško stališče). Sam pa je spoznal pred svojimi učenci in previdil, da iz tega načela se ne dajo vse prikazni razlagati, da se s tem taji prosta volja. „Zato,“ je rekel učencem, „vas opominam na dve zvižaji (einen doppelten Kunstgriff), ki ju rabim pri svojem skazovanju“. Perva zvižaja je že omejeno širokoustenje, kakor da bi za vse izpeljavanja dokaze imel že pripravljene; druga pa, da človeka na prvo od ene enote sicer ne izločuje, vendar ga pa ne imenuje posebej. Pravi namreč učencem: „Sej sicer mi moji poslušavci utegnejo reči: Ako se v nas godi vse po nespremenljivih postavah, kako pa zamoremo za svoje djanja odgovorni biti? Kako se nam zamore potlej eno zapovedovati, drugo prepovedovati? Kako se zamore sploh natorna in pozitivna postava strinjati z monistiško filozofijo? Ako jim pozneje (še le) človeka postavimo za zgolj živino, se bo težko kdo še spominjal našega slovesnega zavarovanja zoper materijalizem“.

V prvo tedaj naj se popiše na dolgo in široko, kako neznansko lepo in medeno sladko vživanje je spoznavanje „srove materije“; potlej pa naj se opsuje in daleč od „filozofa“ bacne „moralni materijalizem“. Če bo tako, pravi Häckel, si ne bo noben teolog upal terditi, da naš nauk v nič deva „nравnost“ in „čednost“, pa da taji prosto voljo... „Omikani“ poslušavci bodo pripravljeni prisesti na vsako besedo, ki smo jo izpustili, in učeni materijalizem ne le da se jim ne bo zdel zaveržljiv, temuč spoznali ga bodo za bolj čednostnega kakor vsako ortodoksno vero. — Tako je blezo tudi „Narod“ mislil, ki se je pa tako nemilo opeknel.

2. „Tako“, pravi Häckel, „bi bil glavni zadržek našega nauka odpravljen. Druga zvižaja nas zmožne stori, da se znebimo svojih nasprotnikov; mi že naprej, da kratko omenim, le sami zase v štant vzamemo vsaktero prirodoslovno, kakor tudi filozofsko omiko, unim pa le dober kos butoglavosti še pustimo“.

Kako naj to viteško bahanje zveršujejo, jim prav obširne „lekcije“ daje, ki je pa nepotrebno jih tukaj razgrinjati. Opomniti pa je vredno, kakošne pridne učence v tem „preblagem uku“ ima Häckel tudi v „tagblattarjih“ in slovenskih „omikovateljih“. Tu so ti vsi drugi zgolj „mračnjaki“, „mežnarji“, „kuharice“ itd. itd., v primeri s to nadsolčno „inteligencijo“, „omikanostjo“, s tim orjaškim „naprednjaštvom“ — namreč v zasramovanju resnice in katol. Cerkve, pa tudi v „uzmovištvu“ in „izmikovanstvu“ iz nemških „opičarjev“.

Ravno za sedanji čas.

Prišel se je 4. t. m. državni zbor. V obravnavo imajo priti mnogotere zadeve deželske in celo tudi cerkvene. Obravnave obojih morajo umni bravci spremljati, in kakor zvesti katoličani morajo zmiraj dobro na to paziti, ali se sklepi v državnem zboru nagibajo na tisto stran, kakor je s katoliško Cerkvijo in vero v edinosti, ali pa morebiti nasprotno. Pravi katoličan v tem nikakor ne sme biti vnešen. On mora tudi manj vednim sosedom pojasnovati: takó in takó se dela in obravnava na državnem zboru; ali naši poslanci govore, glasujejo po naši volji, ali zoper našo voljo; to in to je prav in primerno pravici, resnici, sv. veri, — to in to pa ne. Učiti se mora človek zdrave politike, zato mora pa brati le dobre časnike, kateri res-

nico pišejo, in nikakor ne lažnjivih, ki vse spačijo, lažljivo prevernejo in zmote trosijo.

V obravnavo pridejo naše denarne zadeve, ki slabo stojé. Prašalo se bo, kako je pomagati? Ali bi bilo dobro z državnim denarom podpirati tiste denarne naprave, ki se na polom nagibajo, — ali ne bojo take naprave potlej še države same za seboj vlekle v prepad? Ali bi bilo dobro, da bi našemu cesarstvu Prus sto in trideset tisučtolarjev posodil? Ali ne pridemo s tem svojem upniku pod grablje in pod koš? Ali bi ne bilo bolje si po drugi poti pomagati itd? —

Druge so cerkvene vprašanja, ki jih misli državni zbor reševati. Vprašanje je, ali misli to s porazumljenjem s Cerkvijo, ali brez vprašanja Cerkve, kakor je storil Bizmark in s tim v razpor spravil vso Nemčijo, celo protestantsko, razdražil vse katoličane vesoljnega sveta. Vso katoliško Cerkv, naj več moralčno moč na zemlji, ima zato Prus zoper sebe in toraj ni drugač mogoče, kakor da se to Nemško vprašanje poslednjič za Pruse vendar le slabo izteče. Ali bi bilo tedaj po pravici in Avstriji v korist, ko bi tudi avstrijski državni zbor nastopil pot pruskih ali pa laških liberalcev framacionov?

In kakošne bojo te cerkvene vprašanja? Ali so potrebne? Kdo želi sprememb in prenavljanj? Ali mar zvesti katoličani? Ali ne morebiti liberalci, katerih blepenje gre le na prekuc in na škodovanje katoliške Cerkve? Pravijo, da take vprašanja so: odkupovanje patronatov, novi davki od nekih duhovskih služb (prebend), naprava necerkvenih zapisnikov za poroke ter zakone in druge cerkvene zadeve. Potlej je vstanovitev posvetnega ali civilnega zakona; ločenje bogoslovcev od škofov in njih izreja na posvetnih vseučiliših; — način, kako naj se oddajajo duhovske službe, in še marsikaj drugega. Ker so v državnem zboru tudi kaki judje, lutranarji, razkolniki in sploh veliko taci, ki niso prijatli katoliške Cerkve; toraj se je bati, da ji utegnejo nasproti delati, kakor se je že godilo. Ako bi toraj žugali s kako sv. Cerkvi nasprotno postavo, morajo verniki zoper to postavne pomoči iskati, prošnje z neštevilnimi podpisi pošiljati cesarju, da naj taci postav ne poterdi, oporeke do ministrov in drugih zadevnih vradnij, kjer in kolikor je mogoče.

Da pa katoliški narod vé, kaj je prav in kaj ne, mora poslušati katoliške moše, kaj o tem in unem sodijo, — mora brati v katoliškem pomeni pisane časnike, in nikakor ne listov laži-liberalnih motivcev in prekućubov. Kdor zdaj, ko se vse meša, stopi na napčno pot, ta globoko zabrede. Varite se lažnjivih prerokov!

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Cerkveno slovstvo. Neutrudljivi pisatelj gospod Andrej Einspieler v Celovcu je dal na svitlo delo, s katerim je duhovnim pastirjem po Slovenskem močno vstregel in nič ne dvomimo, da mu bojo vsi prav hvaležni. Imenuje se:

Jedro

katoliškega nauka, ali ves keršanski nauk v 70 keršanskih naukih.

Ranji škof Slomšek, kakor pravi gosp. pisatelj v predgovoru, so terdili, da je veliko bolje in modreje, da se vsako leto, ali vsaj v dveh letih, ves katekizem ljudem razlaga kratko pa jedernato, kakor pa le nekaj koscev prav na dolgo in široko. Dasiravno je to delo težavno, zlasti ker gospod pisatelj ni našel enake stisnjene knjige v drugih jezicah, je vendar nalogo prav lepo doveršil v 70 „keršanskih naukih“, ki so v knjigi večji osmerke na 568 stranéh. Tako tedaj vsaka obravnava

vzame 3-4 liste in je ravno primerna za navadne popoldanske nauke. Razredba je taka, da s'oji naj poprej primeren oddelek katekizma v prašanjih in odgovorih, n. pr.: Kaj je katekizem? — V koliko poglavjih se razlaga? Ktere so? Od česa govori pristavek? Kaj se pravi keršansko katoliško verovati? Zakaj se mora verovati? Ali je vera k zveličanju potrebna? — Toliko je v prvem kerš. nauku. Za tem nasledva „Vvod“ z razdelitvijo, ki je v prvem nauku ta-le: 1. „Kaj je vera? Od koga je prava vera? Ktera pa je prava vera božja? Ali nam je Jezusova vera potrebna? Po kratkem pa jedernatem pojasnjenji teh nabadkov zaporedoma sledi kratek „Sklep“. — Tako je delo prav umno, čversto in lepo izpeljano, za kar je porok že ime pisavcevo. Ne le za razlaganja v cerkvi, ampak tudi za domačo rabo v deržinah je to delo prav primerno, zlasti tudi ker je zraven razlaganj in skazovanj povsod osoljeno še z dogodbami iz starih in novih časov. Knjiga speta (brošurana) frankirano na dom poslana velja 2 gl. Bodi Slovencem prav serčno priporočena. Tudi bolj inteligentni in omikani Slovenci naj začno take knjige brati, da se v veri podučijo in vterdijo, kar je dandanašnji posebno potrebno.

— Iz mesečne seje katoliško-politiškega društva 9. t. m. — Podpredsednik je naznanil obilnim pričujočim veselo novico, da preserčni borivec za katoliško reč in naš sodružnik gosp. dr. Kosta je poslavljen od sv. Očeta Pija IX s slavnim redom sv. Gregorija, in vsi pričujoči so mu navdušeno klicali: Slava!

Gospod kanonik P. Urh je potem govoril o veliki potrebi katoliško političkih društev. Omenivši, kako draga je bila od prvih časov vsim narodom njih vera, če tudi pri mnogih nepravah, pa njih domovina, in kako zvesto so se deržali svojih vladarjev, je nadalje pojasnil geslo: „Vse za vero, dom, cesarja“ in potlej je prestopil k omenjeni tvarini.

Katoliško-politiške družbe, pravi govornik, so potrebne, da se narod podučuje v raznih potrebah in rečeh, ktere ne gredo na leco. V tih društvih se more govoriti in pojasnovati vse, v veri in družih tvarinah: eden razjasnuje to, drugi uno.

Treba je dandanes govoriti, opovirati, protestirati, prositi itd. Za to je treba političkih družb.

Pridejo volitve; kako je moč pravih mož dobiti, ako srenjski možje niso poprej podučeni v raznih razmerah, lastnostih in zadevah, da je prav za Cerkev in deržavo? Ne le po mestih in tergih, ampak skor v vsaki srenji je toraj potrebno katoliško-politiškega društva.

Treba je tacihi društev zavolj liberalcev. Ti so sovražniki vere in hočejo poslaunce in vse le „brez vere“. Toraj je treba ljudstvo v društvih podučiti, da po taki poti gre deržava in vse v nič.

Liberalci so velik del sovražniki domovini; le v Berlin oči obračajo, tam je vse dobro, pri nas vse za nič. O pruskim zmagah so veselo prepevali „Wacht am Rhein“. Le v nemštvu išejo sreče, le nemštvo nam vsiljuje; zraven pa očitajo, da hočemo nemščino zatreti, kar ni res. Naj se učijo nemščine, kateri hodijo v više šole; ne pa otroci, ki se imajo v malo letih le za življenje naj potrebnih reči naučiti, in na zadnje nobene reči ne znajo, ako se z nemščino dragi čas potratiti. Oni pa hočejo, da kar precej v začetnih šolah naj se učijo otroci tujega jezika. — Take reči se ne morejo pojasnovati v cerkvi ljudem, zato so društva potrebne ljudem.

Liberalci so sovražni velik del tudi cesarstvu, zakaj: „Kdor trese nad cerkvenim prestolom, trese tudi nad cesarskim prestolom,“ je rekel neki kardinal. Skušnja učij, da je to res.

Še bolj so potrebne te društva, odkar je razpor v našem lastnem taboru. Celo nemški časniki nam niso

toliko škode storili, kolikor zdaj časniki domači. Unih ljudstvo ni razumelo, ti se povsod trosijo. Zavergli so glasilo: „za vero, dom, cesarja“ in postavili si novo: „za narod, svobodo, omiko“, njih djanje pa je vsemu temu ravno nasproti. Začeli so pisati zoper vero, papeža, škofo, napadajo zdaj tega, zdaj unega ter vedne zdražbe delajo. „Omika“ jim je „brezverska šola“; potem še le bo naše ljudstvo „omikano“, če bo „brezversko!“ — Kričé zoper nas: Vi niste za omiko! Kdo je pa poprej delal za omiko, če ne duhovni? (In kdo zdaj dela, če ne duhovni, ko „mladi“ vse razdirajo? Brez duhovstva bili bi gotovo čisto v tujskih rokah.) Liberalni bojo narod spravili v zmiraj hujši sponi... — Treba je toraj družb, da se narod podučuje, kaj je prav, kaj ne.

Prizadevati se je treba, da se naša družba razširi, da se nove snujejo. Mi katoličani nimamo nobenih hudih namenov. Mi želimo miru in blagra deželi, cesarstvu, in to bo takrat ko bo vse za vero, dom, cesarja. V ta namen bodi tudi med nami edinost! Palica sama, če tudi je močna, se dá prelomiti; deni jih pa 12 skupaj in nihče jim ne more kaj. Tako je tudi z našim narodom. Ko so bili pri nas nekteri gospodje od domačih z blatom ometavani, ni čudo, da niso bili voljeni, kakor poprej! Koliko pa so dosegli zedinjeni katoličani na zgornjem Avstrijskem, Štajerskem, Tirolskem, Predarelskem, to je znano. Delajmo toraj z zedinjenimi močmi!

G. Močnik dalje pojasnuje politički pregled in govori nekako to-le: Mislim, da zato Vas je danes toliko prišlo, ker sta „Tagbl.“ in „Nar.“ priporočevala našo sejo. „Danes se bodo zbrali humoristi, pri Virantu,“ je rekel eden. Drugi pa: „Heute grosser Jubel in Israel.“ Tako nas čislajo naši „omikani“ prijatli; mi smo jim v zabavo. — To ni nič novega; kar svet stoji, za mehujejo kristjane. Herod je bil prav liberalen mož, na verhuncu liberalstva o svojem času — posebno kar zakon tiče. Ogernil je bil Zveličarja z „norčavim“ plajšem. Tudi Pilat se je bal, ko bi mu to čast odrekli; potegnil je bil za judovskimi rabeljni, če tudi mu je pri tem vst prigorevala in si je iskal zadolženje z vodo odmiti. Kaj se bomo toraj čudili, ako sedaj tudi nas zaničujejo? „Oznanujem vam Kristusa križanega, ki je judom v spotikljej, poganom v zašnehi,“ je rekel sv. Pavel. Kakor je bilo vse čase, tako je dandanes — in posebej ravno sedaj. — Svet ima nas za neumneže, mi pa nje. — Naša vera nas ponižuje — pred Bogom; oni se pa sami ponižujejo — pod živali. Mi „klečeplazimo“ pred Bogom; drugi „klečeplazijo“ pred vsakim, ki jim kaj obeta. Privsem tem se štejejo za modre, „omikane“: — toda Gospod pravi: „Vaše pota niso moje pota, in moje pota niso vaše pota!“ in egiptovski Jožef je rekel svojim bratom: „Hudo ste mislili z menoj, pa Bog je to hudo obrnil v dobro.“ Ali kaj ima politični pregled s tim opraviti? Rekli bote: „to je zopet humoristično...“

Ako sedanji čas primerjamo z zgodovino, najdemo, da se najbolj dá primérjati s časom, ko je odpadnik Julijan Cerkev preganjal. Kako jo je preganjal? Z zaničevanjem, z zabavljicami! Julijan je najel ljudi, ki so znali spičasto pisati, je kristjanom šole prepovedal itd. Konec njegove vlade pa je bil nesrečen. Tudi dan danes je preganjanje kristjanov. Ne devajo jih ob glavo, pa mogoče, da se tudi to še zgodi. Preganjajo pa kristjane in keršanstvo s peresi. Deržavni kancelar Bizmark je popolnoma stopil v stopinje Julijanove. On vodi svojega cesarja, kakor hoče. V Avstriji ga neki ljudje občudujejo in se mu žele prikupiti. Bil je tudi na Dunaju in cesar pruski ga je spremljal, kajti ljudje so bolj nanj gledali, kakor na cesarja. Da si je pa pot na

Dunaj bolje pripravil, je bil razglasil papeževo pismo do nemškega cesarja in odgovor cesarjev na to pismo. V tem pismu namreč opominja papež cesarja, najjenja preganjati katoliško Cerkev. Cesar pa je vzrok na katoličane zvernil in se je na postave skliceval.

Kam meri vsa Bizmarkova politika? — Ljudi odvaditi keršanstva, škofom vzeti vladanje njih Cerkve, — da bi ne smeli duhovnov vmestovati in jim ne pooblastil dajati za duhovske opravila itd. Škofje, kateri se temu ne podveržijo, so kaznovani. Začetek je že storjen, — kam bode to prišlo?.. Bizmark se združuje s rudečkarji v Švici in na Laškem, kuri in podpihuje ogenj na vse strani...

Je pa Bizmark šiba za človeštvo in nekako orožje, ki ga bode Bog ustavil, kadar pride čas. Kaj je že dobrega storil Bizmark zoper svojo voljo? Napoleona je odpravil; Francijo zedinil. V nesreči so začeli Francozi moliti, Boga na pomoč klicati. Naj višji gospodje molijo, iščejo pomoči tam, kjer je. Bog pa se tistim dá najti, kateri ga z vernim srcem iščejo. Kraj se sicer tako hitro še ne poverne na svoj pre-tol, vendar vlada je katoliška. Pruske mreže so blezo toliko storile, da kraljestvo se ne more še ustanoviti in Mak-Mahonu se oblast podaljša.

Na Španjskem Karli-ti napredujejo, kar morejo s pešci storiti; nimajo pa ne konjkov in ne topništva, še manj pa denara. Ko si teh pomočkov pridobé, pojdejo h treje dalje.

Na Laškem je žalosten stan. Keršanstvo je tam naj bolj občutljivo zadeto. Hiše redovnih velikih predstojnikov jim jemljejo, njih imetje prodajajo in zapravljajo...

Škor najslabše je na Švicarskem. Vender nekaj dobrega ima tudi ondotno preganjanje za vero. Katoličanje se zavedajo, ki so bili poprej preveč dremotni.

V Avstriji je zdaj zbor in hočejo tudi verske reči obravnavati. Kaj bo iz tega, še ne moremo vediti; nič boljega pa ni pričakovati, ako bode prusovstvo v naše reči vpliv imelo. Na Dunaju je tresk za treskom, ter zmiraj denarne naprave padajo. Brati je bilo, da misli vlada 150.000 tolarjev od Prusa na posodo vzeti... Pomanjkanje je tu, pomanjkanje tam: „liberalni“ smo pa, da še nikoli tako v Avstriji...

Dr. Kosta je naslednjič nekoliko pojasnil sedanje šolske razmere na Kranjskem. Šolsko vprašanje prihaja zmiraj silniše, je rekel. Dozdaj se marsikaj ni zapazilo, ker se postave niso po čerki spolnovale. V kratkem se bo to bolj natanko videlo.

Zanimivo pa je, kako liberalci to reč na svoj mlin obračajo. Neki okrajni glavar je ljudi s hudo kaznijo kaznoval, ker se prav mladih otrok prav deleč niso mogli v šolo pošiljati*). Kmetje so se izgovarjali in pritoževali, glavar pa jih je zavernil: „Kaj se pri meni pritožujete? Jaz nisem postáv naredil; pojdite k svojim poslancem“ itd.!

Naj pojasnim to reč. Naša šolska postava ima dva dela. Pervi del so pglavine načela za vso Avstrijo. Te načela pa so iz državnega zbora na Dunaju, in tam je vladala liberalna stranka, ko so se te postave delale. Zato so bili tudi naši poslanci državni zbor zapustili, ker z njegovim djanjem niso mogli zadovolni biti. Pa ni nič pomagalo.

Dugo je izpeljevanje teh postáv, ki je dano deželnemu zboru, v katerem se pa glavne načela ne smejo prestopiti. Prišle so tedaj te postave v deželni zbor. Deželni zbor je vidil, da tam je bilo nadzorstvo še s'abeje, kjer se postave niso sprejele in končno se je

zbor na to podal, da je šolsko postavo priredil za deželo. Postava, se vé, ni bila taka, kakor je bilo treba, ker zboru so bile roke zvezane; vender pa bi bilo mogoče odvrčati najhujši težave: ali kaj pomaga, če se postava ne spolnuje? Bil je en ud zoper postavo imenovan v naš deželni šolski svet, in naša narodna stranka je v njem zgubila večino; toraj ljudém zdaj ne more pomagati.

Kako tedaj se more reči: poslanci so krivi, ako kdo s kmetom zarad šole tako terdo dela?

Druge naredbe določujejo, doklej naj mladina v šolo hodi. Dosegli smo pri nas toliko, da jih veže dolžnost do spo'njenega 12. leta; drugod je še huje, ker celo do spolnj. 14. leta bi morali hoditi v šolo. Tudi za zidanje novih šol je zbor ustanovil, da le če bo moč zadosti, naj se zidajo. Storili smo, kolikor je bilo mogoče, da bi bilo prenašljivo za ljudi; vender bo izpeljevanje dosti težavno.

So tudi namreč še druge šolske pritežnosti. Vsaka soseska mora pri davkih dajati 10 odstotkov doklade za šole. Če soseska tega ne more, bo plačal deželni zaklad. Dozdaj deželni zaklad ni plačeval nič, prihodnje leto plača 30.000 gl.

Še več. V Ljubljani bodo morali samo za šole plačevati po 10 odstotkov doklade pri neposrednih davkih. To pa samo zato, ker srenjski odbor ni mogel doseči odmenjenega posojila poldruega milijona po loteriji. Morda bo dežela samo za Ljubljano morala plačati 15—20.000 gl. In ko bi se v Uršulinskih šolah skoraj zastoj ne učilo, bi bilo treba samo za te šole plačevati po 10.000 gl. na leto. — Zdaj pa povejte, če se more nam to očitati?.. Jaz nisem zoper šole, zoper omiko: ali vse se mora zgoditi le po moči, ne čez moč. Če dežela kruha nima, potem nič ne pomaga „omika“.

— **Zastran podpornega društva za duhovne ljublj. škofje.** Ker bode „slov. Matica“ imela mesca januarja svoj letni shod, bo gospodom po deželi gotovo najpravišše, da o tisti priliki ima tudi podporno duhovsko društvo svoj veliki shod, v katerem se bode za stalno volil odbor, se dale potrebne poročila ter se bode posvetovalo vse, kar je za društvo potrebno. Bolj natanko se bode o svojem času naznanil čas za shod in pa program. Tako je dol čil začasni odbor v svojem snidu preteklo nedeljo. — Po naši misli je med tem lepa prilika, ako ima kdo kake posebne misli v oziru na zadeve tega društva, da jih lahko poprej po časnikih naznani; tako ima vsakdo čas, dobro jih prevdariti, da reč bolje dozori. —

— **V Ljublj. „Direktoriju“** za duhovne 16. nov. za besedami: „Dom. 24. post Pent.“ beri: „VI rest. post Epiph.“ —

— **(Poziv in prošnja.)** Ker je bilo mnogo dobrotnikov toliko radodarnih, je bil dobrodelni oddelek katoliške družbe že nekatera leta tako srečen, da je mogel razveseljovati otroke obojega spola, navadno po 80, lansko zimo celó 100, s potrebno zimsko obleko. — Pri toliki darežljivosti, katera se je več let tako sijajno pokazala, tudi omenjeni oddelek ni mogel dalje pomislikov imeti, ali bi se lotil tega lepega posla z blago pripomočjo nekaterih gospá tudi prihodnjo zimo. Gospé že zdaj s svojo navadno večletno pridnostjo delajo zimsko obleko 40 ubogim šolskim dečkom in ravno tolikim šolskim deklicam. Stroški za blagó dadó se le tako poraveati, ako slavno občinstvo našega glavnega mesta, katero je že tolikrat pokazalo svojo radodarnost, tudi sedaj odpre svojo dobrotljivo roko.

Podpi-aní dobrodelni oddelek se tedaj v imenu ubogih otrok zaupljivo obrača do blagih dobrotnikov, ter prosi milih darov. Blagovoljno naj se pa podelé taki darovi tistim, ki v imenu oddelka za nje pro-

*) Gl. tudi „Slovenec“ spis: „Gorenjsko, Kmet in šolske postave“ (št. 11, 11. nov.)

sijo; sprejemajo se pa tudi darovi v družbinah prostori-
rijah pri Virantu na št. Jakobskem tergu ali tudi pri
podpisanem načelniku.

Dobrodelni oddetek katoliške družbe za Kranjsko

Dr. E. H. Costa.

— „Slov. Narod“, kateri po svoji obljubi, kakor
tisti volk, več ne mesari oseb, 12. t. m. spet debelo
laže o neki slovenski nalogi v 8. gimnaz. razredu, ki
se glasi: „Verstvo pa slovstvo slovensko v 16. veku.“
Ako ima „Narod“ že tako kosmate ušesa, da ne sliši
več dobro, naj počaka, da bodo naloge slovenske natis-
njene v letniku gimnazijskem, in potem naj jih obliva
s svojim skisanim žolcem. Ako mu je pa bilo tako zla-
gano poročano, je med 21 slovenskimi dijaki v osmi šoli
oni mladi naraštaj (?!), kateri lažljivo poroča iz šole, še
vedno prevelik.

Iz Kroepe. Po zadnjem dopisu bi utegnil kdo mis-
liti, da so ljudje, kdo vé, kakošne reči že naprej govo-
rili o gosp. E.; pa to ni res. Če so kaki žganjarji kje
kaj kvasili, ne vemo, mogoče; toliko pa dobro vemo,
da prebivalstvo ne; ono je pokorno duhovnim višjim,
in kar so rekli, je to, da želé terdnega gospoda, ki bi
mogel vsem opravičilo kaj. To pa je njih pravična
želja, njih prošnja. Tudi tisto ni res, kar je bilo raz-
trošeno, da so kamniškemu novemu gospodu kaplanu
voz zavračali, misleči, da so to naš novi gospod.

Toliko v pojasnjenje, da ne bo kdo mislil, da naše
prebivalstvo ne spoštuje svojih duhovnih višjih.

Razne domače novice. V kupčijski zbornici je izvo-
ljen poslanec g. Lavrenčič, postonjski župan; za ko-
čevsko-ribniško okolico pa posestnik Tom. Pakiž. Oba
domoljuba. —

G. misijonar J. Žužek, kakor „Slov.“ piše, je po
13dnevni viharji vožnji čez morje 16. okt. srečno pri-
šel v Ameriko.

G. Mart. Korošic, fajmošter v Banjaloki, je zarad
neke pridige obsojen na 6 mesecev težke ječe. Pritožil se
je do višji sodnije.

Naš rojak vitez Žvegelj, bivši general-konzul v
Egiptu in v Carigradu, je dobil red sv. Štefana in je
postal baron.

G. Kromar se je odpovedal poslanstvu za deželni
zbor; mesto Kočevje in ribniški terg imata zopet vo-
litev 22. t. m.

Pogled med Černogorce.

Odkar so se Slovani nezedinjenega greškega ob-
reda naselili na Černogorskem, se v teku tolikih sto-
letij še noben kat. misijonar ni upal čez one sterne
pečine na té goré oznanovat keršanski nauk.

To zasluženje je bilo prihranjeno preč. g. Petru
Manger-u, apost. misijonarju, korarju in dekanu ško-
fijske cerkve v Splitu (Spalato), nekdanji Saloni, kjer
je bila nekdanj nadškofijska in pervostoljna cerkev Dal-
matinska. Po nekakem božjem navdajanju, kakor pravi
g. Fr. Katainić, popisovalec tega popotovanja, je bil g.
Manger sklenil podati se na Černo goro, kar se mu je
toliko bolj potrebno zdelo, ker se je v zadnjih letih
tam naselilo več kat. Lahov, Francozov in Avstrijanov.

Ni prašal za stroške in težave, oserčen z močjó
sv. vere je odrinil s koncem vel. serp. 1869 iz Splita
v Kataro; tam je našel gosp. Elija Adamovića, pošte-
nega in premožnega meščana iz Cetinja, svojega znanca.
S tem prijaznim tovarišem je 1. kim. zjutraj dalje po-
potoval in je prišel tisti dan ob dveh popoldne v glavno
mesto. Ostal je v občinskem pripravnem poslopju s ka-
varno in več sobami, v katerih je za kakih 25 ljudi
prostora.

Obiskal je naslednjič gosp. Jan. Sudečiča, ki je
tajnik vladarja Nikola a Petrovića in mašnik greškega
obreda, imeniten Dalmatinec, ki se odlikuje z učenostjo
in je spisal že martktero delo v materem jeziku.

2. kim. dopoldne je imel zaslišanje pri knezu. Vla-
dar ima še le 25 lét, je čedne postave in vpljudnega ob-
našanja. Odgojen je bil v Parizu in je temeljito pod-
učen za modro vladanje. Pravil je gosp. Manger, da
se imata na njegovo povelje narediti dva parobroda za
varno prevažanje popotnikov in blaga po jezeru med
Rieko in Škadarom, in da pričakujejo iz Zare umetnega
merjevca (inženirja), ker se ima delati vožnja cesta, ki
bode vezala Kataro, Cetinje in Rieko; pa telegrafskega
vodja, da napravi dvé telegrahčni črti med Cetinjem,
Kataro, Rieko in Skadrom, za kar so bili koli že pri-
pravljeni. Take važne naprave kažejo očetovsko skerb
tega blazega kneza za splošni blagor poiložnih.

Za razširjanje omike je napravil knez tiskarno,
ki ima celo leto dosti dela; vstanovil je dve učilišči,
namreč bogoslovsko napravo in deklško šolo. Bogo-
slovsko učilišče za 40 bogoslovcev ima vodja, tri pro-
fesorje in podvodja.

Dekliška šola ima dve učiteljici, pa samo za 12
deklie.

V Cetinji je resnična, prava svoboda, osebna var-
nost, kakoršna se celo po velikih mestih malo kje na-
haja. Tudi je ni slišati zabavljive besede, nikoli ni no-
beden okraden ali umerjen. Ljudstvo sluša gosposko,
spoštuje vsacega tujca.

Ker okoli Cetinja ni kaj drevja, je g. Manger
knezu svetoval, naj dá mesto ovenčati z murvami; naj
tiste obdaruje, kateri jih bodo naj več nasadili; ukaže
vsakemu pri rojstvu kacega otroka vsaditi petdeset ro-
dovitnih drevés. — Knez je ta svet blagovoljno po-
terdil.

Iz poslopja vladarjevega se je podal v stanovanje
g. metropolita Ilariona, kateri ga je vpljudno sprejel.
Obiskal je tudi gg. arhimandrita Ljubiša, ter je ogle-
dal kapelo, v ktere raki so hranjene kosti černogorskih
knezov. — Ravno ta dan je tudi obiskal starašinstvo,
ki ima 10 očetov in so ravno imeli sodnijsko sejo. Bil
je prijazno sprejet, in določili so mu sedež knezu ob
desnici.

Zbrane očete spodobno počastivši, je imel kratek
pa čverst govor, kako je dolžnost vsakemu hitro pra-
vico razsoditi. Starašinstvo je govor sprejelo s pohvalo.
Tacih misijonarjev za naglo razsodbo bi bilo po veliko
sodniških treba. —

3. kim. je obiskal knezovega zdravnika, gosp.
Frilleya, ki je po rodu Francoz, in pa okrajnega zdrav-
nika. Poslednjič je sprejel vse velikaše, ki so ga obi-
skali. Pri ti priliki je verli st. tnik gosp. Peter Matano-
vić rekel: „Če bodo Pija IX. zopet napadli sovražniki,
pojdem z veliko trumo svojih naj boljših junakov v
Rim, in bom branil naslednika sv. Petra in vesoljnega
Očeta.“ Lepe besede za marsikterega katoličana!

4. kim. je popotoval s Cetinja, in v štirih urah
je prišel v Rieko. To mesto je znano s tovarno za orožje,
ktero tujci ogledujejo in občudujejo, in s podzemeljsko
votlino, ki derži več milj daleč v bližnjo goro. Ker je
bil ravno teržni dan, je bilo ondi obilno ljudstva in
bližnjih krajev, ki so imeli na prodaj volno, maslo,
sir, in so kupovali soli in družih reči.

Zvečer ga je obiskal kaplan tiste duhovnije, maš-
nik nezedinjenega greškega obreda, in mu je za kra-
tek čas pél nektare narodne pesmi, ktere je sam sprem-
ljal z goslimi.

5. kim., v nedeljo, je obiskal misijonar okrajnega
župnika, kateri ga je spremil in nagovoril, naj bere in
obrednih bukev evangelij tistega dne. Po evangeliju je

misijonar pred cerkvijo zbranemu ljudstvu govoril o dolžnosti človekovi razžaljenja odpustiti, kar je bil ravno obseg evang-lij.

Vsi pričujoči so z veseljem poslušali govor; potem je župnik misijonarja peljal tudi v cerkev. Po opravi je imel z otroci nauk iz katekizma vpričo njih staršev, in vsi so mu bili hvaležni.

6. kim zjutraj je prišel k misijonarju Peter Bisi, iz Verone, ročen čevljar, ki se je pred nekoliko leti v Rieko naselil, in mu je naznanil, da njegova že več dni bolna žena se želi spovedati. Šel je tedaj z njim in jo je oskerbel. — Še tisti dan je šel k jezeru in po jezeru se je peljal proti Skadaru. To slavno jezero so Latinci imenovali Lacus Labeavis; je izmed večih jezer v Evropi. Sega namreč od Skadara 30 milj daleč na dolgost od juga proti severju, in 7 milj na širokost tik ravnine do pogorja, ki derži od vzhoda proti zahodu do Antivara; njegova poveršina znaša 200 štiriaških milj, in je toraj podobno majhnemu morju; globoko je po nekterih krajih do 70 čevljev.

Turška vlada ima na tem jezeru dva vojna parobroda za varstvo terdojave na majhnem otoku, in pa pristanišči Podgorico in Spuž. (Konec nasl.)

Česen in čmerika.

II.

Mojega soseda, jezičnega dohtarja Hobeka, tudi prime včasih „zagrizenec“. Undan je bil zgubil pravdo, prišel je domú oster, kakor da bi se bil mačjih očes najedel, in tri dni se mu ni smel nobeden domačih približati. — Kadar je bil prejšnji dan pri kaki tolsti pojedinini in je preveč kozarcem dno ogledaval, ga drugi dan laže bolé, derži se na devet postáv in naj bolje ga je pri miru pustiti. Nar huji je, kadar ima kaj dosti opraviti; takrat je kakor grižev otrok, kteremu je vse odveč. — Kadar pridejo neprijetne novice, da je treba plačevati, krojača, čevljarja, štacunarja itd., takrat nima nikoli časa in kaj ludo se mu kadí, da ga za take „male“ in „nepotrebne“ reči nadlegajo. Treba je kosilo kupovati; takrat naj žena s keršenico gre le k mesarju, k mokaerju, k peku...; kadar pa pridejo od mesarja, mokaerja, pa ka z mesečnim listom za plačilo, takrat naj le „pri ženi plače išejo!“

Ta strast terpi včasih po celi teden. Za otroke in ženo je on dvojnát čovek. Kadar se mu nos pobési, naj žena stori kar koli, vse je zastonj. Povsod iše zdrabje, in velikrat bi ji kri podplula, ako bi se ne ognila. Kadar ga cmendra mine, je zopet sladek kakor med do „žetke“, do „mladih zajčkov“, do svojih pisarjev, in tudi še revež stakne pri njem kak sold. K velikonočni in predbožni spovedi ga žena o tacihi časih d. sti lahko spravi in navadno je potem cele mesce vse prav in dobro. S tim zdravilom bi se svoje dušne bolezni čisto rešil, ako bi se ga nekoliko bolj pogosto poprijemal.

Razgled po srehi.

Avstrijansko. V državnem zboru se je vstanočila skupina konservativcev in si je grofa Hohenzwartha izvolila perversednika. Imenovala se bo „skupina desnega središa“. Prizadevati se hoče za daljni razvoj vstave na oktober diplomski podlagi; pogodbo z Ogerškim priznava; poganjala se bo za prostost vsakega postavno priznanega verstva in za samopravo njih notranjih vredb in njih premoženja; za narodovno ravnopravnost bo delala z vso dolžnostjo. — Predsednik v državnem zboru je izvoljen levičar dr. Rechbauer. Oponašajo mu, da je mladonemec. Imel bo prilike dosti pokazati se, kdo da je. V oziru na Cerkev je že na znanje dal, da ji bo zobé kazal. —

Nemško. Kako divjaška sila nič ne opravi zoper katoličanstvo, kažejo volitve na Pruskem. Kacih 24 novih poslancev so si pridobili katoličani pri vsem nasprotnem pritiskanju in nepoštenih pripomočkih. O volitvah v nemški državni zbor mesca grudna se jim utegne še bolj obnesti.

Iz Švedskega. 19. majnika je umrl v Stokholmu škof Jakob Lorenc Studach, star mož, ki je storil veliko dobrega. Pogreb je bil neizrečeno slovesen; vdova kraljica, ki je bil njen spovednik celih 50 lét, je bila pričujoča s celim svojim dvorom. Kralj je bil namestovan po svojem dvornem maršalu, in vsi poslanci tujih dežel so bili prišli k pogrebu, vsi cerkveni prostori so bili natlačeni s katoličani in protestanti. Švedski časniki z veliko žalostjo naznanjajo smert apost. namestnika Švedskega in Norveškega, in v daljšem življenjopisu preslavljaajo veliko učenost in slovstvene dela ranjcega.

Studach je bil rojen 25. pros. 1796 v Altstetten-u v galskem kantonu na Švicarskem. Po izverstno doveršenih šolah v št. Galu se je podal na Dunaj zdravništva učiti se. Toda kmalo je popustil zdravništvo, ter je šel v bogoslovne šole, ktere je doveršil v Landshut u. Kot mlad bogoslovec je prišel v hišo imenitnega grofa Miroslava pl. Stolberg-a, kjer je odgojeval grofove sinove; med časom svojega bivanja v Stolbergovi hiši je bil 13. majnika 1820 mašnik posvečen v Osnabrück-u. Z začetkom leta 1823 ga je priporočil Sailer, njegov bogosl. učenik princu Evgenu Leuchtenberškemu, da bi njegovo hčer Jozefino, ki je bila poročena s cesarjevim naslednikom Oskarjem Švedskim, kot spovednik spremlil na Švedsko. 13. rožn. 1823 je došel mlad mašnik v deželo, in njegovi petdesetletni delavnosti se je zahvaliti, da je Cerkev na Švedskem tako napredovala. 10. vel. serp. 1833 je bil imenovan apost. namestnik Švedski in Norveški; škof posvečen še le 1. rož. 1862 v Rimu. Pervo kat. Cerkev, ki jo je Švedsko vidilo po revoluciji, je on bil začel zidati v Stokholmu l. 1855; ravno tako je zidal prvo kat. cerkev v Kristijaniji na Norveškem (1859), in v Gothenburg-u (1862). Še le pred malo mesci je imel srečo viditi začetek prve katol. šole sester sv. Jožefa v Hamberij-u. (Missbl.)

Duhorske spremembe.

V Lavantinski škofiji. Č. g. Luka Sevšek je postal župnik v Artiču; č. g. Jožef Kočevár, provizor pri sv. Emi; č. g. novomašnik Vinko Baumann je prišel za duhovskega pomočnika v št. Miklavž pri Slov. Gradcu; in č. g. novomašnik Juri Cobelj za II. kaplana v Slivnici pri Mar. boru.

Fara sv. Eme je do 12. decembra t. l. razpisana. Kuracija sv. Florjana v Dobiču je v faro povzdignjena.

Dobrotni darovi.

Za sv. Očeta: „Da bi Bog sovražnike sv. Cerkve ponižal“ 1 gl. sr. — G. J. S. 2 gl. — Vojskariji 4 gl. — Iz št. Ruperta 6 gl. s prošnjo sv. blagoslova.

Za afrikanski misijon: Iz Ambrusa 3 gl. — Po g. R. 1 gl. — Iz Kolovrata verniki z gosp. duh. rastirjem 5 gl. 10 kr. — Iz Kranjske gore po gosp. Bl. Arteljnu 3 gl. — Fara na Dovjem 6 gl. — In št. Ruperta 4 gl. — Od sv. Katarine pri Topolu 4 gl. 14 kr. — Z Gorjan 3 gl.

Za misijon v Adrijanopolnu: Po gosp. kan. Urhu 5 gl. sr.

Za gosp. misijonarja J. Čebulja: Kraševic 1 tol. za 1 gl. 50 kr. (Drugi darovi prih.)

Popravek. K spisu: „Sta je sv. Cerkve“ v zad. list naj se pristavi na konec: (Gl. VIII. snop. „Žvlj. Svet str. 272 id.)